

»Kommunikation und Kybernetik in Einzeldarstellungen«. Herausgegeben von H. Wolter und W. D. Keidel. Band 2: *Structural Linguistics and Human Communication. An Introduction into the Mechanism of Language and the Methodology of Linguistics* By Bertil Malmberg Professor of Phonetics and Head of the Department of Phonetics of the Faculty of Arts. University of Lund (Sweden). With 88 Figures. Springer-Verlag. Berlin-Göttingen-Heidelberg 1963, str. VIII, 1—210.

Za razliku od priručnika istog pisca *New Trends in Linguistics. An Orientation*, Stockholm-Lund 1964 (koji predstavlja dotjerani i ažurirani prijevod švedskog originala iz 1959. god. i o kome v. recenziju koju smo objavili u »ZFLMS« X, Novi Sad 1967, str. 181—188), ova je odlična monografija namijenjena užem krugu čitalaca koji već imaju dovoljnih znanja iz lingvistike i fonetike ili iz društvenih i prirodnih nauka, kojima su od koristi tekovine i metode suvremene lingvistike (psihologija, fonijatrija, logoterapija, metodika učenja stranih jezika, nauka o komunikacijama i sl.). Autor, ugledni romanist i profesor fonetike na sveučilištu u Lundu, a od nedavna i na Sorbonni, svjestan je opasnosti da će lingvistika, prikazana prvenstveno kao znanost koja studira jezično komuniciranje ljudi, nužno morati da se pozabavi i vrlo širokim krugom problema pa će tako neka poglavlja ispasti za jedne čitaocima prekomplikirana a za druge preelementarna. Drugačije međutim nije moglo biti ako se željelo na relativno malenom prostoru prikazati tako različite pojmove kao što su fonemi i značenje, decibeli i jezična promjena, književni stil i govorne smetnje. Metodski pristup građi i kompozicija sasvim su drugačiji nego u *New Trends in Linguistics*. Dok su tamo poglavlja posvećena pojedinim lingvističkim školama i pravcima (a samo indirektno i nekim skupinama problema ukoliko se neka škola uglavnom njima bavila), ova je monografija obrađena problemski.

Uvod (»Introduction«, str. 1—7) i prva dva poglavlja (»Signs and Symbols. The Linguistic Sign«, str. 8—17; »The Communication Process«, str. 17—29) općeg su karaktera: objašnjavaju se komparativno opći pojmovi teoretske lingvistike koje upotrebljavaju Saussure i predstavnici najvažnijih strukturalističkih škola s tim što se razlike u terminologiji nastoje premostiti kad nisu ujedno i razlike u gledanju na jezične probleme.

Poglavlja 3—7. (3. »Preliminary Expression Analytic Acoustic and Physiological. Variables. Information«, str. 30—66; 4. »Segmentation, Forms of Expression, Oppositions and Distinctions, Paradigmatic Structures«, str. 66—96; 5. »Redundancy and Relevancy. Levels of Abstraction«, str. 96—117; 6. »The Distinctive Feature Concept. The Binary Choice«, str. 117—127; 7. »Syntagmatic Structures. Distribution and Probability«, str. 128—146) bave se analizom nivoa izraza a 8. poglavlje (»Content Analysis«, str. 147—159) studira razinu sadržaja. Naredna tri poglavlja obrađuju oba nivoa u vezi s važnim pitanjima koja se tiču funkcija jezika (»The Functions of Language«, str. 159—164), percepcije koja po autoru nije samo neurofiziološka aktivnost već ujedno i kategoriziranje jezičnih činjenica sa stanovišta poznavanja jednog ili više jezičnih kodova (»Perception and Linguistic Interpretation«, str. 164—172; na str. 169 čitamo značajnu misao: »Nobody hears speech sounds independently of any pattern«) i veza koje postoje između defektivnih jezika i tzv. primitivnih struktura (»Primitive Structures and Defective Languages«, str. 172—178). O tim pitanjima dao je i Malmberg, polazeći od čuvene Jakobsonove teorije po kojoj postoji paralelizam između redoslijeda kojim dijete uči fonemske opozicije u svom jeziku i redoslijeda po kome se te opozicije gube u afaziji, svoj doprinos. On je sličan paralelizam ustanovio i kod drugih bolesti i psihičkih smetnji pa i kod pijanaca, a o značaju Jakobsonova zakona (tako ga zove) za pitanje nedokumen-

tiranog jezika pračovjeka govorio je na Devetom međunarodnom kongresu lingvista u Cambridgeu, Mass. (*Minimal Systems, Potential Distinctions, and Primitive Structures*) i pisao u *Phonetica* 11, 221—227 (1964) (*Couches primitives de structure phonologique*).

Posljednje 12. poglavlje, posvećeno dijakronijskoj lingvistici («Linguistic Change», str. 178—192), suviše je kratko, ali autoru ipak polazi za rukom da prikaže sve bitno, ističući stalno važnost promjena u formi izraza i sadržaja nad onima u supstanciji.

Kako se vidi, autor je u ovom djelu više nego u ostalima bazirao svoja izlaganja na glosematskim kategorijama što ne znači da ih nekritički usvaja jer na više mjesta kritizira neke postavke svojih danskih kolega. To je i razumljivo jer autor nije *homo unius libri*. Među svojim učiteljima i uzorima spominje u Predgovoru ne samo V. Brøndala, L. Hjelmsleva i Eli Fischer-Jørgensen nego i P. Fouchéa, M. Durand, A. Martineta, N. S. Trubeckoga, R. Jakobsona, F. Coopera i ostale učenjake iz Haskins Laboratorija u New Yorku te doajena romanista sijedog španjolskog historičara jezika R. Menéndez Pidalá. Malmbergu je uspjelo da na originalan način strukturalistički kombinira učenja tako različitih pravaca na širokom rasponu od ekstremnih formalista do lingvista koji u prvi plan ističu odnose jezika i kulture i sociolingvističke faktore pa će tako svaki čitalac, bez obzira kojoj školi pripada, naći u ovom djelu svoj račun.

Razumljivo je da je autor, kad god je bilo zgodno, uklopio u svoje izlaganje i rezultate vlastitih istraživanja ne samo na području romanskih jezika (osobito španjolskoga, francuskoga i talijanskoga gdje je — kako specijalisti znaju — dao priloga velike naučne vrijednosti) nego i švedskoga i drugih skandinavskih jezika. U odabiranju primjera služio se građom iz ovih posljednjih uglavnom samo onda kad se u njima nalaze jedini ili najbolji primjeri za pojave koje je htio osvijetliti ili o kojima je imao nešto novo da kaže (npr. o švedskom vokalizmu i akcentima). Inače se najčešće služi primjerima iz engleskoga, na kome je jeziku monografija pisana, ili iz ostalih svjetskih jezika. Djelo je odlično ilustrirano s 88 slika, dijagrama i tablica (spektrogrami su reproducirani na odličnom papiru i tehnički besprijekorni). Većina ilustracija preuzeta je iz teško dostupnih djela ili se ovdje prvi put objavljuje što im povećava vrijednost.

Skućeni opseg sprečavao je autora da do u detalje protumači neka pitanja. Stoga se često ispričava čitaocima: »This is not the place to go further...« Međutim, opsežne bibliografske note (str. 193—205) nadoknađuju tu namjernu konciznost samo je šteta što nisu tiskane na dnu odgovarajućih strana jer je ovako čitalac prisiljen da ih često traži na kraju knjige. Predmetni indeks (*Subject Index*, str. 206—210), izrađen dvostupačno, upućuje na obrađene pojmove i teme te znatno olakšava rad s ovom monografijom koja bi trebalo da postane *livre de chevet* svakog lingvista.

Bilo bi zgodno da se ovo djelo zbog njegove izuzetne važnosti prevede na naš jezik te bi tako tvorilo zgodan pendant uz povijest lingvističkih pravaca koju dugujemo Milki Ivić.

Zarko Muljačić

Georges Mounin, HISTOIRE DE LA LINGUISTIQUE DES ORIGINES AU XXe SIÈCLE, Paris, Presses Universitaires de France, 1967, 226 str.

U zbirci »Le linguiste« koja je dio odlične serije priručnika »Les précis de l'enseignement supérieur« (skraćeno SUP) a uređuje je A. Martinet, izašla je nedavno ova knjiga. Drugi dio, *La linguistique du XXe siècle*, u pripremi je u istoj zbirci. Autor, profesor Filozofskog fakulteta u Aix-en-Provence, istaknuti je romanist koji je dosada objavio deset knjiga i velik broj članaka i manjih priloga iz oblasti romanskih jezika i književnosti te opće lingvistike s osobitim obzirom na problem prevodenja uopće i stroja za prevodenje posebno.

Knjiga sadrži Uvod i pet nejednakih poglavlja: L'Antiquité (str. 17—102), Le Moyen Age (IVe—XIVe siècle) (str. 103—115); Les Temps modernes (str. 116—151),